

POSILOVÁNÍ ETICKÉHO ZAMĚSTNÁVÁNÍ: DISKUZE S KLÍČOVÝMI AKTÉRY A SPOLUPRÁCE NA REGIONÁLNÍ ÚROVNI V ČESKÉ REPUBLICE

SHRNUTÍ VÝSTUPŮ A NÁVRHY ŘEŠENÍ TÝKAJÍCÍ SE ZAMĚSTNÁVÁNÍ CIZICŮ V ČR

V rámci našeho projektu jsme uspořádali sérii strategických setkání (kulaté stoly), jejichž cílem bylo posílit kapacity a vzájemné propojení klíčových aktérů ze soukromého, veřejného a občanského sektoru v oblasti etického zaměstnávání na regionální úrovni. Tato setkání, zaměřená na boj proti pracovnímu vykořisťování cizinců, se soustředila na identifikaci a řešení hlavních výzev, kterým jednotliví aktéři čelí. Účastníci měli možnost zhodnotit propojenost různých subjektů působících v regionu, sdílet své zkušenosti s osvědčenými postupy a nabízet či získávat služby a pomoc. **Naším cílem bylo podpořit zasíťování aktérů v regionech a spolupráci, která by poskytla základ pro další kroky a strategie směřující ke zlepšení etického zaměstnávání na regionální úrovni. Tato iniciativa je klíčová pro rozvoj etického pracovního prostředí v jednotlivých regionech a přispívá k celkovému zvýšení kvality zaměstnávání v České republice.**

Tato aktivita byla realizována v krajských městech napříč Českou republikou. Celkem jsme zorganizovali 14 kulatých stolů s následujícími hlavními body:

Účastníci:

- Klíčoví aktéři z veřejného a občanského sektoru, jako jsou Úřad práce, Státní úřad inspekce práce, Cizinecká policie, Národní centrála proti organizovanému zločinu, Odbor azylové a migrační politiky, Hospodářská komora, Magistrát města, Centrum pro integraci cizinců, relevantní nevládní organizace apod.

Témata diskuze:

- Regionální výzvy v zaměstnávání cizinců a vzájemná spolupráce.
- Aktuální problematické aspekty spojené se zaměstnáváním cizinců.
- Role a příklady dobré praxe jednotlivých klíčových aktérů v regionech.

V rámci našeho shrnutí výstupů se zaměřujeme především na definování klíčových témat a doporučení, která vzešla z diskusí na kulatých stolech. Identifikujeme a zdůrazňujeme oblasti, které účastníci označili za nejzásadnější či problémové.

KLÍČOVÁ TÉMATA, DOPORUČENÍ A NÁVRHY ŘEŠENÍ

POSÍLENÍ LEGISLATIVY, KONTROLNÍCH MECHANISMŮ A SYSTÉMOVÝCH ZMĚN

- Povinnost hlášení cizinců již před nástupem do práce (registrace):** Uvedeným postupem se předchází manipulaci ze strany zaměstnavatelů, zefektivňuje se proces inspekci a rovněž šetří čas zaměstnavatelům během inspekci. K registraci před nástupem do práce by mělo dojít u každého zaměstnance, bez ohledu na rozsah pracovního poměru. To umožní úřadům ověřit platnost pracovních povolení a dodržování povinností zaměstnavateli. Tím se snižuje riziko nelegálního zaměstnávání a vykořisťování pracovníků. Centrální databáze a hlášení před nástupem umožňují kvalitnější monitoring trhu práce a sledování trendů v zaměstnávání cizinců. Tento registr by mohl být propojen s Českou správou sociálního zabezpečení (ČSSZ) nebo úřadem práce, aby bylo možné zajistit rychlou a efektivní komunikaci a ověřování informací. V návaznosti na výše uvedené se jeví žádoucí i zavedení pojmu “nedeklarovaná práce”. Boj proti nedeklarované práci je klíčovou součástí politiky zaměstnanosti a pracovních vztahů v členských státech EÚ. Kontrola nahlášených cizinců umožňuje inspektorátu identifikovat případy, kdy jsou cizinci využíváni k nízko kvalifikované práci na úkor místních pracovníků nebo jsou vytaveni nekalým praktikám při zaměstnávání. Příkladem tohoto postupu je praxe v Německu či na Slovensku. Aktuální problematice aspekty spojené se zaměstnáváním cizinců.
- Zvýšení počtu inspektorů a digitalizace:** Zatraktivnění pozice a zvýšení počtu inspektorů je nezbytným krokem k posílení pracovního trhu a ochrany práv zaměstnanců. Digitalizace kontrol a postupů – plnohodnotný funkční on-line přístup inspektorů práce do registrů ÚP, ČSSZ, OAMP atd. i z místa výkonu kontroly, aby během lustrace byli k dispozici relevantní a aktuální informace.
- Revize sankční politiky a zkrácení lhůt na předkládání dokladů:** Pokuty za porušení pracovních práv a nesoučinnost nejsou dostatečné, což nemotivuje agentury práce ani zaměstnavatele k dodržování právních předpisů. Nedostatečná trestněprávní odpovědnost vede k tomu, že případy vykořisťování nejsou účinně stíhány. K trestněprávním následkům dojde pouze zřídka, a proto je zcela žádoucí, aby proběhla novelizace příslušného ustanovení trestního zákoníku. Součástí preventivního procesu by mohlo být vytvoření veřejně dostupné online databáze sankcionovaných agentur práce a zaměstnavatelů, která by zajišťovala transparentnost a umožňovala snadný přístup k informacím o subjektech potrestaných za porušení pracovních práv.
- Podpora anonymního hlášení:** Vytvoření anonymních komunikačních kanálů na zabezpečené platformě pro hlášení zneužívání a vykořisťování, které cizincům umožní bezpečně sdílet informace bez obav o svůj pobytový status. Návrhem je i podpora již existujícího portálu SÚIP.
- Provázání ubytování a agentur práce:** Zahraniční pracovníci se stávají závislými na agentuře nejen kvůli práci, ale i kvůli bydlení. Ztráta zaměstnání často znamená i ztrátu ubytování, což je pro pracovníky obrovský problém. Doporučuje se zvýšit informovanost pracovníků o jejich právech přímou práci na ubytovnách a posílit kontrolní mechanismy pro dohled nad pracovními agenturami a jejich ubytovacími zařízeními. V rámci doporučení je i vybudování kapacit sociálního bydlení a posílení neziskových organizací zabývajících se problematikou hromadných ubytování, či poskytováním poradenství. Provázání ubytování a agentur práce představuje komplexní problém, který vyžaduje koordinovaný přístup jak ze strany státních orgánů, tak občanské společnosti.

- **Metodika Úřadu práce (ÚP):** Výstupy z kulatých stolů ukazují, že vytvoření, či revize jednotné metodiky a postupů v kontextu cizinecké problematiky pro Úřad práce je zcela žádoucí. Tato revize by přispěla k vyšší efektivitě jednotlivých procesů a zvýšení transparentnosti.

ZVÝŠENÍ INFORMOVANOSTI A VZDĚLÁVÁNÍ

- **Podpora motivace k legálnímu zaměstnávání:** Zlepšení informovanosti o výhodách legálního zaměstnávání a zvýšení atraktivity legálních pracovních příležitostí. Například provedením rozsáhlých informačních kampaní zaměřených na cizince, kteří hledají zaměstnání v České republice. Případně vytvořením ověřené webové stránky, kde cizinci hledají zaměstnání.
- **Jednotný webový portál:** Vytvoření jednotného webového portálu v různých jazykových verzích, který poskytne jasné informace o právech a povinnostech cizinců i zaměstnavatelů, je zásadním krokem ke zlepšení situace. Aktuálně se Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) zabývá iniciativou „Vítejte v ČR“, zatímco nyní organizace Člověk v tísni pracuje na vytvoření vlastního webového portálu. Informace jsou však roztroušené a nedostatečně sjednocené, což snižuje efektivitu a užitečnost poskytovaných informací. Koordinace těchto snah na jednom portálu by výrazně zvýšila přístupnost a srozumitelnost informací pro všechny uživatele.
- **Informační brožury a letáky:** Ačkoli MPSV nedávno vydalo leták o vykořisťování, z kulatých stolů vyplývá, že je potřeba tyto materiály dále rozšiřovat, aktualizovat a distribuovat. Nutností je i vytvoření přehledných návodu a manuálů pro zaměstnavatele a cizince, které vysvětlí jejich práva a povinnosti. Je důležité, aby byly tyto informace dohledatelné a aktuální.
- **Semináře a školení:** Pravidelné semináře o pracovně-právních předpisech pro cizince i zaměstnavatele jsou klíčovým prostředkem v boji proti nelegální práci a vykořisťování. Cizinci získávají lepší povědomí o svých právech, což jim umožňuje lépe se bránit před možným vykořisťováním, zatímco zaměstnavatelé se lépe seznamují s právními povinnostmi a standardními pracovními postupy, čímž snižují riziko sankcí za porušení zákona. Tato opatření posilují transparentnost a dodržování pracovních standardů, což přispívá k ochraně práv pracovníků a k celkovému zlepšení pracovního trhu.
- **Podpora jazykového vzdělávání, rekvalifikace a nostrifikace:** Zajištění dostatečné nabídky kurzů českého jazyka a zavedení vybraných rekvalifikačních kurzů v anglickém jazyce. Procesy nostrifikací a akreditací zahraničních kvalifikací jsou často složité a zdoluhavé. Nedostatek institucionální podpory a kapacit pro rychlé zpracování těchto procesů vytváří další bariéru pro cizince, kteří chtějí uplatnit své dovednosti a kvalifikace na českém pracovním trhu. K zlepšení informovanosti a podpory se nabízí zřízení speciálních webových stránek a kontaktních center poskytujících podrobné informace o nostrifikaci a rekvalifikaci v různých jazycích. Podpora jazykového vzdělávání a rekvalifikace je klíčová pro integraci migrantů do české společnosti a zajištění kvalifikovaných pracovníků.
- **Podpora vzájemné důvěry mezi cizinci a úřady:** Klíčové pro integraci a efektivní fungování společnosti je prohlubování vzájemné důvěry mezi cizinci a úřady. Strach, vydírání a vykořisťování brání v spolupráci cizinců a kontrolních orgánů. Důležitou součástí je proto monitoring nátlakových praktik zprostředkovatelů a jiných subjektů a jejich rozklíčování za účelem lepšího nastavení legislativy.

POSÍLENÍ SPOLUPRÁCE MEZI INSTITUCEMI

- **Efektivní sdílení informací mezi klíčovými aktéry, koordinační role:** Zlepšení výměny informací mezi institucemi pomocí digitálních platforem a pravidelných setkání je klíčové. Pravidelné sdílení výsledků kontrol a účinnosti vymahatelnosti pokut jsou nezbytné pro zajištění transparentnosti a efektivního prosazování právních předpisů. To umožní rychleji identifikovat a řešit problémy, čímž se posiluje důvěra v kontrolní systémy. Sdílení osvědčených postupů a úspěšných případů spolupráce mezi institucemi posílí informovanost a motivaci všech zapojených subjektů. **Rovněž chybí koordinační orgán, který by uvedenou agendu měl na starosti a koordinoval postupy a výměnu informací.**
- **Sdílení dat s dalšími aktéry:** Navázání spolupráce mezi státem, kontrolními orgány a neziskovými organizacemi a dalšími aktéry působícími v terénu za účelem sdílení důležitých informací případně připravovaných legislativních změn je zcela zásadní pro rozvoj vzájemné důvěry a spolupráce.
- **Zvýšení transparentnosti a účinnosti postupů:** Zavedení pravidelných hodnocení a revizí výsledků výměny informací mezi institucemi a účinných postupů, aby se zvýšila transparentnost a účinnost boje proti vykořisťování pracovníků a identifikovaly se oblasti, kde je potřeba dalšího zlepšení.

IMPLEMENTACE A DOPORUČENÍ

1. **PILOTNÍ PROJEKTY:** V rámci jednotlivých krajů zahájit pilotní projekty zaměřené na zlepšení spolupráce mezi institucemi a zvýšení informovanosti cizinců.
2. **INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE:** Vytvoření a propagace jednotného webového portálu a aplikací pro cizince a zaměstnavatele.
3. **LEGISLATIVNÍ ZMĚNY:** Navrhnout a prosadit úpravy zákonů pro zjednodušení procesů a posílení kontrolních mechanismů. .
4. **ŠKOLENÍ A SEMINÁŘE:** Organizace pravidelných školení pro zaměstnavatele, agentury práce a cizince.
5. **VEŘEJNÉ KAMPANĚ:** Spuštění celonárodní informační kampaně na podporu informovanosti cizinců a zaměstnavatelů o právech a povinnostech..
6. **MONITORING A HODNOCENÍ:** Pravidelné sledování a hodnocení efektivity navržených opatření a jejich úprava na základě zpětné vazby.